

อิทธิพลสื่อกับการให้ความรู้การส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่:
ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต ๔ จังหวัดขอนแก่น

นางสาวเพ็ญศรี วงศ์โรจน์กุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๕

ISBN 974 - 560 - 946 - 3

007370

I167370647

THE IMPACT OF MEDIA ON IMPARTING BREAST-FEEDING KNOWLEDGE:
A CASE STUDY OF THE MOTHER AND CHILD CARE CENTRE
IN REGION 4 KHON - KAEN PROVINCE

Miss Pensri Vongsirothkul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Public Relations
Graduate School
Chulalongkorn University

1982

หัวข้อวิทยานิพนธ์

อิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้การส่งเสริมเลี้ยง
ลูกด้วยนมแม่ ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อนามัยแม่และ
เด็ก เขต ๔ จังหวัดขอนแก่น

ชื่อนิสิต

นางสาวเพ็ญศรี วงศ์สิโรจกุล

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนวิ บุญสื่อ

ภาควิชา

การประชาสัมพันธ์

ปีการศึกษา

๒๕๒๔

บทคัดย่อ

สุขภาพอนามัย เป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพ
โดยเฉพาะวัยทารก ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด ถ้าได้วางรากฐานที่ดีแต่แรกเริ่ม
ก็จะเจริญเติบโต เป็นผู้ใหญ่ที่แข็งแกร่งเป็นกำลังสำคัญของชาติ ดังนั้น โภชนาการ
จึงเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อสุขภาพอนามัย

เป็นที่ยอมรับว่า น้านมแม่เป็นอาหารที่ดีและมีประโยชน์ที่สุดสำหรับทารก
แต่ปรากฏว่า อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีแนวโน้มลดลงเรื่อยมาอันเนื่องจาก
ขาดความรู้ รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้รณรงค์โครงการส่งเสริม
เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ขึ้นใน ๑๖ จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยใช้สื่อต่าง ๆ
ในการเผยแพร่ สำหรับศูนย์อนามัยแม่และเด็กเขต ๔ จังหวัดขอนแก่น ได้ใช้สื่อ ๔ ชนิด
ในการให้ความรู้ คือ สื่อบุคคล วิทยุกระจายเสียง เสียงตามสาย และป้ายประกาศ
ดังนั้นในการศึกษานี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์

๑. เพื่อทราบทัศนคติของมารดาที่มีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
๒. เพื่อทราบสื่อที่มีบทบาทต่อความรู้ในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
๓. เพื่อทราบลักษณะต่าง ๆ ของสื่อที่สตรีกลุ่มเป้าหมายต้องการ

ในการศึกษาคั้งนี้ ศึกษาเฉพาะสตรีวัยเจริญพันธ์อายุ ๑๕-๔๕ ปีมีบุตรที่มีชีวิตอย่างน้อย ๑ คน และมีภูมิลำเนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และมารับบริการที่ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ ถึง กรกฎาคม ๒๕๒๔ โดยวิธีสุ่มจากรายชื่อในบัญชีของผู้มารับบริการ

ผลการศึกษาพบว่า

๑. มารดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ว่าจะมีอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ภูมิลำเนา และจำนวนบุตร ต่างกัน หรือไม่ก็ตาม
๒. สื่อบุคคล มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการให้ความรู้ในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รองลงมา คือ วิทยุกระจายเสียง บ้ายประกาศ และเสียงตามสาย
๓. สื่อบุคคล วิทยุกระจายเสียง เสียงตามสาย และป้ายประกาศ ไม่มีความแตกต่างกันต่อการเปิดรับสารของสตรีที่มีอายุ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา ภูมิลำเนา และจำนวนบุตรในระดับต่าง ๆ กัน
๔. พฤติกรรมการรับสารของมารดาที่มีการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจสูงกับสตรีที่มีการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ พบว่า
  - ๔.๑ มารดาที่มีการศึกษาสูงจะเข้าถึงสื่อบุคคลใกล้เคียงกับมารดาที่มีการศึกษาต่ำ
  - ๔.๒ มารดาที่มีการศึกษาสูงจะเข้าถึงสื่อมวลชนมากกว่ามารดาที่มีการศึกษาต่ำ
  - ๔.๓ มารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะเข้าถึงสื่อบุคคลใกล้เคียงกับมารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

๔.๔ มารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะเข้าถึงสื่อมวลชนใกล้เคียง
กับมารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

ผลจากการศึกษาดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า การเผยแพร่ความรู้ในเรื่อง การเลี้ยง
ลูกด้วยนมแม่ของกระทรวงสาธารณสุขโดยใช้สื่อต่าง ๆ คือ สื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
พยาบาลผดุงครรภ์ อสม. ผสส. รวมทั้งการเผยแพร่ของญาติ และเพื่อนบ้าน) วิถีกระจาย
เสียง เสียงตามสาย และป้ายประกาศ ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ โดยเฉพาะสื่อบุคคล ผลิตบาท
อย่างมากต่อความรู้ที่ชาวบ้านจะได้รับ

ดังนั้น ผลที่ได้รับจากการศึกษาเรื่องนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเลือก
ใช้สื่อในโครงการรณรงค์อื่น ๆ ถ้าประชากรเป้าหมายมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากร
ในการศึกษาคั้งนี้.

Thesis Title   The Impact of media on imparting Breast-
  feeding knowledge: A case study of
  the mother and child case centre in
  region 4 Khon-Kaen Province

Name   Miss Pensri Vongsirothkul

Thesis Advisor   Assistant Professor Tanvadee Boonlua,
  Ph.D.

Department   Public Relations.

Academic Year   1981

ABSTRACT

Health is one of the key issue in developing. The quality of people especially during their infancy which is the most important beginning. If we lay a good base for the infant, they will grow up to be healthy, valuable resources and the good bed of the human society. Nutrition is closely related to health and It is well recognized nowadays that good nutrition is fundamental to good health

It is accepted that breast feeding is the best for the infant but it appears that there is continously declining rate of breast-feeding especially among urban mathers, due to the mothers' lack of knowledge. Realizing the importance of this problem, the government have launched breast feeding

campaigns through various media in 16 provinces of the Northeast. In the Mother and Child Care Center of Region 4 Khou
aen province, four kinds of media namely: personal media, radio, wire-broadcasting and posters were used in those campaigns. It is quite interesting to study how effective these media were, thus, three objectives were these studied.

- 1. To learn mothers' attitude toward breast feeding
- 2. To study media influence upon the mothers' knowledge of breast-feeding.
- 3. To identify characteristics of media that are interesting to the target audience.

In this study, 250 fertile mothers aged between 15-45, having at least one child, living in Mueng District of Khon Kaen and also receiving services from the Child and Care Center were interviewed.

It was found that

- 1. The Sampled mothers with varying age, occupation, education background, economic position, domicile, and number of children, all have good attitude toward breast feeding.
- 2. Personal media played the most important role on imparting breast-feeding Knowledge. The order of importance of other media is radio, poster and wire-broadcasting, respectively.

3. Differences in age, occupation, economic position, education, domicile and number of children have no significant impact upon exposure to personal media, radio, wire-broadcasting and poster.

4. In acquiring breastfeeding information of the mothers with varying education and economic position.

I was found that :

4.1 The higher - educated mothers as well as the lower were exposed much to the personal media

4.2 The better - educated mothers were exposed more to the mass media than the lower educated ones.

4.3 There is no difference between the mothers with higher or lower economic position in exposure to the media.

4.4 There is no difference between the mothers with high and the ones with low economic position in exposure to the mass media.

The results of the study reveal that the campaign to promote breast feeding by the Ministry of Public Health through the utilization of various media such as personal media (Public health workers, midwives, the village public health volunteers, the public health reporters including neighbours and relatives), the radio, wire-broadcasting and poster can be effective to accomplish the nutrition promotion objective. Personal media play most important roles on imparting Knowledge to the people

Consequently, the results of this study can be applied to the media selection in other campaign if the target audience possess similar characteristics.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากอาจารย์หลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนวัต บุญลือ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำปรึกษาและให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนช่วยตรวจทานและแก้ไขในการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ บำรุงสุข สีหอำไพ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรพล วิรุพรัถย์ ซึ่งเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้แนวความคิดและคำแนะนำ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ พร้อมด้วยผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. อรรวรณ ปิณฑน์โอวาท ซึ่งเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนกราบขอบพระคุณ ดร. วิเชียร เกตุสิงห์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณนายแพทย์ ธีรัช สุนทรปฎิภาค ผู้อำนวยการโครงการการส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และคุณสนั่น สนธิสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต ๔ จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งพยาบาลผดุงครรภ์ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือในด้านข้อมูลเอกสารต่าง ๆ และช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณยงยุทธ รักษาศรี ที่ช่วยในการเขียนโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ช่วยเหลือให้ทุนอุดหนุนการวิจัยจนสำเร็จด้วยดี

เพ็ญศรี วงศ์ลิโรจน์กุล

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ฅ
รายการตารางประกอบ	ท
บทที่	
๑. บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์	๕
ขอบเขตการวิจัย	๖
นิยามศัพท์	๖
ข้อตกลงเบื้องต้น	๙
สมมติฐานในการวิจัย	๑๖
ผลที่จะได้รับ	๑๗
๒. ทฤษฎีแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๘
๓. ระเบียบวิธีวิจัย	๓๗
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๓๗
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	๓๗
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	๔๐
ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ	๔๑
การเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๒
กรรมวิธีทางข้อมูล	๔๒

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๒
ขั้นตอนในการดำเนินงาน	๔๕
๔. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๗
๕. สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๐๑
บรรณานุกรม	๑๑๓
ภาคผนวก	๑๒๑
ประวัติผู้เขียน	๑๕๐

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๑	อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มารับบริการ จำแนกตามอายุ ๔๗
๒	อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มารับบริการจำแนกตามระดับการศึกษา ๔๘
๓	อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มารับบริการจำแนกตามอาชีพ ๔๙
๔	อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มารับบริการจำแนกตามฐานะทาง เศรษฐกิจ .. ๕๐
๕	อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มารับบริการจำแนกตามภูมิลำเนา ๕๑
๖	อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มารับบริการจำแนกตามจำนวนบุตร ๕๑
๗	อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ได้รับการเสี่ยงลูกด้วยนมแม่ จากสื่อ บุคคลต่าง ๆ ๕๒
๘	อัตราส่วนร้อยละของสตรีกับทัศนคติที่มีต่อความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่.. ๕๓
๙	อัตราส่วนร้อยละของสตรีจำแนกตามจำนวนสถานวิทยุที่รับฟัง ๕๔
๑๐	อัตราส่วนร้อยละของสตรีจำแนกตามช่วงเวลาในการรับฟังวิทยุ ๕๔
๑๑	อัตราส่วนร้อยละของสตรีจำแนกตามรายการวิทยุที่ต้องการ ๕๖
๑๒	อัตราส่วนร้อยละของสตรีจำแนกตามประเภทรายการในวิทยุ ๕๗
๑๓	อัตราส่วนร้อยละของสตรีจำแนกตามความต้องการในช่วงเวลาครึ่งชั่วโมง๕๘
๑๔	อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มีความคิดเห็นต่อสื่อทางวิทยุ ๕๙
๑๕	อัตราส่วนร้อยละของสตรีจำแนกตามประโยชน์ที่ได้จากรายการวิทยุ ... ๖๐
๑๖	อัตราส่วนร้อยละของสตรีในภาวะเปิดรับรายการทางเสียงตามสาย ๖๑
๑๗	อัตราส่วนร้อยละของสตรีจำแนกตามช่วงเวลาทางเสียงตามสาย ๖๒
๑๘	อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มีความคิดเห็นต่อสื่อทางเสียงตามสาย ๖๓
๑๙	อัตราส่วนร้อยละของสตรีต่อความเข้าใจในป้ายประกาศ ๖๔
๒๐	อัตราส่วนร้อยละของสตรีต่อความคิดเห็นที่มีต่อลักษณะต่าง ๆ ในป้าย ประกาศ..... ๖๕

ตารางที่	หน้า
๒๑. อัตราร้อยของสตรีกับข้อ เสนอแนะ เกี่ยวกับชนิดสื่อที่จะให้ความรู้ เรื่อง การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	๖๖
๒๒. เปรียบเทียบทัศนคติของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำแนกตาม ระดับอายุ	๖๗
๒๓. เปรียบเทียบทัศนคติของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำแนกตาม ระดับฐานะทางเศรษฐกิจ	๖๘
๒๔. เปรียบเทียบทัศนคติของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำแนกตาม ระดับภูมิลาเนา	๖๙
๒๕. เปรียบเทียบทัศนคติของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำแนกตาม จำนวนบุตร	๗๐
๒๖. เปรียบเทียบทัศนคติของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตามระดับ อาชีพ	๗๑
๒๗. เปรียบเทียบทัศนคติของมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตามระดับ การศึกษา	๗๒
๒๘. น้ำหนัก เจลลี่คะแนนทัศนคติของมารดาต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา จากการประเมินมาตรฐานทัศนคติเป็นรายข้อ	๗๓
๒๙. อัตราร้อยของผู้ระบุสื่อที่ให้ความรู้ได้ดีที่สุดในลำดับที่หนึ่ง	๗๔
๓๐. อัตราร้อยของผู้ระบุสื่อที่ให้ความรู้ได้ดีที่สุดในลำดับที่สอง	๗๕
๓๑. อัตราร้อยของผู้ระบุสื่อที่ให้ความรู้ได้ดีที่สุดในลำดับที่สาม	๗๖
๓๒. อัตราร้อยของผู้ระบุสื่อที่ให้ความรู้ได้ดีที่สุดในลำดับที่สี่	๗๗
๓๓. อัตราร้อยของผู้เชื่อ เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่ได้รับจากสื่อ บุคคล	๗๘
๓๔. อัตราร้อยของการนำไปปฏิบัติ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่ได้รับ จากสื่อบุคคล	๘๐

ตารางที่

หน้า

๓๕.	อัตราส่วนร้อยของผู้ที่เชื่อ เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากสื่อวิทยุ	๘๒
๓๖.	อัตราส่วนร้อยของการนำไปปฏิบัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่ได้รับจาก วิทยุ	๘๔
๓๗.	อัตราส่วนร้อยของผู้ที่เชื่อ เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากเสียงตาม สาย.....	๘๖
๓๘.	อัตราส่วนร้อยของการนำไปปฏิบัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่ได้รับจาก เสียงตามสาย	๘๘
๓๙.	อัตราส่วนร้อยของผู้ที่เชื่อ เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากป้ายประกาศ	๙๐
๔๐.	อัตราส่วนร้อยของการนำไปปฏิบัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่ได้รับจาก ป้ายประกาศ	๙๒
๔๑.	ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ...	๙๔
๔๒.	ความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจและการเปิดรับข่าวสารจาก สื่อต่าง ๆ	๙๕
๔๓.	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและการเปิดรับข่าวสารจากสื่อ ต่าง ๆ	๙๖
๔๔.	ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิลาเนาและการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ	๙๗
๔๕.	ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรและการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ	๙๘
๔๖.	ความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมกรรมการรับสื่อระหว่างมารดา ที่มีการ ศึกษาสูงกับมารดาที่มีการศึกษาค่ำ	๙๙
๔๗.	ความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมกรรมการรับสื่อระหว่างมารดาที่มีฐานะ ทางเศรษฐกิจสูงกับมารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ	๑๐๐